

Celina Siermińska-Warczak

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

ORCID: 0000-0002-1823-6658

celinasw@ukw.edu.pl

Pomniejszenie podstawy wymiaru emerytury powszechnej kobiet urodzonych w latach 1949–1952, pobierających emeryturę wcześniejszą

Wprowadzenie

1 stycznia 2013 r. weszły w życie zmiany wprowadzone do ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych¹, polegające m.in. na dodaniu ust. 1b do art. 25 ustawy, który przewiduje obniżenie wymiaru emerytury przyznawanej po osiągnięciu wymaganego wieku emerytalnego o sumę kwot pobranych przez ubezpieczonego wcześniejszych emerytur². Wcześniej ustawodawca nie różnicował w zakresie obliczania wysokości emerytury w wieku powszechnym sytuacji osób, które korzystają z wcześniejszej emerytury i osób niekorzystających z takiej możliwości.

Regulacje te od początku budziły kontrowersje w wielu aspektach³. W szczególności sporny był sposób ich interpretacji i stosowania w stosunku do osób, które nabyły i zrealizowały prawo do wcześniejszej emerytury przed 1 stycznia 2013 r., ale nie złożyły przed tą datą do organu rentowego wniosku

¹ Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 291), dalej jako ustawa emerytalna.

² Zmiany wprowadzone na podstawie art. 1 pkt 6 lit. b ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2012 r., poz. 637), dalej jako ustawa nowelizująca.

³ Zob. m.in. G. Gudowska, K. Ślebzak (red.), *Emerytury i renty z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Komentarz*, Warszawa 2013, komentarz do art. 25; K. Antonów, [w:] M. Bartnicki, B. Suchacki, M. Zieleniecki, K. Antonów, *Komentarz do ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych*, [w:] K. Antonów (red.), *Emerytury i renty z FUS. Emerytury pomocowe. Okresowe emerytury kapitałowe. Komentarz*, LEX 2014, komentarz do art. 25, art. 25(a), art. 25(b), art. 26; K. Ślebzak, *Niektóre uwagi na tle zmian w prawie emerytalnym wprowadzonych ustawą z dnia 11 maja 2012 r.*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2012, nr 7, s. 26.

o ustalenie prawa do emerytury powszechnej. W doktrynie wyrażano poglądy o niezgodności przyjętych przepisów z Konstytucją RP i postulowano o poddanie kontroli konstytucyjności art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, obejmującej jego zgodność przede wszystkim z art. 2 Konstytucji RP z uwagi na naruszenie zasady demokratycznego państwa prawa oraz z art. 32 Konstytucji RP z uwagi na naruszenie zasady równości wobec prawa i zakazu dyskryminacji jednostki⁴.

Na gruncie omawianych regulacji, przez okres ponad 8 lat ich obowiązywania ukształtowało się bogate orzecznictwo sądów powszechnych i Sądu Najwyższego, podjęta została uchwała w składzie 7 sędziów Sądu Najwyższego⁵, a nadto w sprawie dwukrotnie wypowiedział się Trybunał Konstytucyjny kontrolując zgodność tych przepisów z Konstytucją RP⁶, co w konsekwencji doprowadziło do nowelizacji ustawy emerytalnej i umożliwienia kobietom z rocznika 1953 uzyskania prawa do emerytury powszechnej bez zastosowania mechanizmu pomniejszania podstawy jej obliczenia o sumę kwot pobranych emerytur wcześniejszych.

Mimo to, kwestia stosowania art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej do sytuacji kobiet z roczników 1949–1952, które nabyły prawo do emerytury wcześniejszej przed 1 stycznia 2013 r. i przed tą datą osiągnęły wiek emerytalny, a wniosek o emeryturę powszechną złożyły już po wejściu w życie tego przepisu, w dalszym ciągu może wywoływać wątpliwości do zgodności z powszechnie uznawanymi zasadami ochrony praw nabytych, niedziałania prawa wstecz oraz zakazem dyskryminacji, które są chronione również przez Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności⁷.

Opis analizowanych regulacji prawnych

Celem ukazania sytuacji prawnej, w jakiej znalazły się kobiety z roczników 1949–1952, które nabyły prawo do emerytury wcześniejszej przed 1 stycznia 2013 r., a wniosek o emeryturę powszechną złożyły już po wejściu w życie tego przepisu, należy w skrócie przedstawić regulacje prawne obowiązujące w dacie podejmowania przez nie decyzji o przejściu na tzw. wcześniejszą emeryturę.

⁴ Zob. A. Pysiak, *Problem konstytucyjności skonsumowanego kapitału początkowego wcześniejszych emerytek urodzonych w latach 1949–1953*, „Studia z Zakresu Prawa Pracy i Polityki Społecznej” 2014, s. 427.

⁵ Uchwała SN z 28 listopada 2019 r., sygn. akt III UZP 5/19, LEX nr 2744419

⁶ Postanowienie TK z 3 listopada 2015 r., sygn. akt P 11/14, LEX nr 1949734 oraz wyrok TK z 6 marca 2019 r., P 20/16, LEX nr 2627587.

⁷ Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284 ze zm.), dalej jako Konwencja.

Punktem wyjścia są tutaj zasadnicze zmiany systemu emerytalnego dokonane w wyniku reformy z 1999 r., które m.in. dążyły do ujednoczenia sposobu przechodzenia na emeryturę⁸. Jednym z założeń reformy było, aby emerytura była obliczana w prosty i przejrzysty sposób, ściśle uzależniony od opłaconych składek, odporny na wpływy polityczne⁹.

Ustawodawca wprowadził też regulacje o charakterze przejściowym, które miały łagodzić skutki wprowadzenia reformy dla niektórych grup ubezpieczonych. Jedną z nich były osoby urodzone w latach 1949–1968, które pod pewnymi warunkami mogły przejść na wcześniejszą emeryturę na starych zasadach¹⁰. Przesłanki nabycia wcześniejszej emerytury zostały określone jednak w taki sposób, że zasadniczo mogły je spełnić wyłącznie kobiety urodzone do końca 1953 r.¹¹ Z tego względu rozważania w niniejszym artykule koncentrują się wokół tej grupy ubezpieczonych.

Ubezpieczonym urodzonym po 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku emerytalnego wynoszącego co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn, z zastrzeżeniem między innymi art. 46 tej ustawy. Emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia przez średnie dalsze trwanie życia¹² dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego. Podstawę obliczenia emerytury stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, zwaloryzowanego kapitału początkowego oraz kwot środków zewidencjonowanych na subkoncie¹³.

Z punktu widzenia rozważań zawartych w niniejszym artykule, kluczowe znaczenie ma dodany do art. 25 ustawy emerytalnej ust. 1b, zgodnie z którym „jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę częściową lub emeryturę na podstawie przepisów art. 46, 50, 50a, 50e, 184 lub art. 88 ustawy – Karta

⁸ Szerzej o celach i założeniach reformy emerytalnej zob. wyrok TK z 4 listopada 2015 r., sygn. akt K 1/14, LEX nr 1866595.

⁹ Zob. D. Dzienisiuk, *Zmniejszenie podstawy obliczenia emerytury o kwotę wcześniej pobranych emerytur – uwagi o art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej*, „Ubezpieczenia Społeczne. Teoria i Praktyka” 2016, nr 3, s. 2.

¹⁰ Zob. art. 46 ustawy emerytalnej.

¹¹ Zob. art. 29 ust. 1 ustawy emerytalnej; z uwagi na określenie przez ustawodawcę terminu końcowego (31.12.2008 r.), do którego należało spełnić określone w tym przepisie przesłanki, z uprawnienia tego mogły skorzystać tylko kobiety urodzone do końca 1953 r. Przepis nie objął mężczyzn, gdyż nie mogli osiągnąć wieku emerytalnego 60 lat w powyższym terminie.

¹² Tablice trwania życia są ogłaszane w formie komunikatu przez prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” corocznie, w terminie do 31 marca i są one podstawą przyznawania emerytur na wnioski zgłoszone od 1 kwietnia do 31 marca następnego roku kalendarzowego; jeżeli jest to korzystniejsze dla ubezpieczonego, do ustalenia wysokości emerytury stosuje się tablice trwania życia obowiązujące w dniu, w którym ubezpieczony osiągnął wiek emerytalny.

¹³ Zob. art. 24–26 ustawy emerytalnej.

Nauczyciela¹⁴, podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, ustaloną zgodnie z ust. 1, pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne”¹⁵.

Problemy w zakresie stosowania regulacji zawartej w art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej do poszczególnych grup emerytów

W ustawie nowelizującej nie zawarto żadnych przepisów przejściowych, w związku z tym można wyróżnić trzy grupy emerytów, do których znajdzie zastosowanie art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej¹⁶.

Pierwsza grupa to osoby, które prawo do tzw. wcześniejszej emerytury, jak i emerytury w wieku powszechnym nabyły po 1 stycznia 2013 r., tj. pod rządami nowej regulacji. W stosunku do tej grupy emerytów wątpliwości co do zakresu zastosowania tejże regulacji właściwe nie występują. Osoby te, podejmując decyzję o skorzystaniu z prawa do wcześniejszej emerytury, są bowiem świadome skutków prawnych, jakie będą się z tym wiązały w zakresie późniejszego ustalania wysokości należnego im świadczenia emerytalnego w wieku powszechnym w postaci obniżenie wymiaru emerytury przyznawanej po osiągnięciu wymaganego wieku emerytalnego o sumę kwot pobranych przez ubezpieczonego wcześniejszych emerytur.

Do drugiej grupy, która znalazła się w najmniej korzystnej sytuacji, należy zaliczyć osoby, które nabyły i zrealizowały prawo do tzw. wcześniejszej emerytury przed 1 stycznia 2013 r., ale nie nabyły przed tą datą prawa do emerytury w wieku powszechnym, gdyż wiek ten osiągnęły po 31 grudnia 2012 r. Faktycznie będą to kobiety urodzone w 1953 r., które nie miały żadnej możliwości ubiegania się o przyznanie emerytury powszechnej i złożenia stosownego wniosku w organie rentowym na podstawie przepisów dotychczasowo-

¹⁴ Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2016 r., poz. 1379).

¹⁵ Przepis w brzmieniu nadanym art. 1 pkt 6 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 38), który wszedł w życie 1 października 2017 r.; treść merytoryczna przepisu zasadniczo jednak nie uległa zmianie, a zatem wszelkie poglądy wyrażane w doktrynie i orzecznictwie na gruncie poprzedniego brzmienia przepisu (od 1 stycznia 2013 r.) pozostają aktualne.

¹⁶ Na taki podział wskazał Sąd Okręgowy w Szczecinie w postanowieniu z 18 lutego 2014 r., przedstawiając Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne o następującej treści: „Czy art. 1 pkt 6 lit. b ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 637) w związku z art. 22 tejże ustawy, dodający do ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2013 r., poz. 1440) art. 25 ust. 1b, w zakresie, w jakim ma zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury, o jakiej mowa w art. 24 ustawy z 17 grudnia 1998 r., przed dniem wejścia w życie ustawy z 11 maja 2012 r., jest zgodny z art. 2 i art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej?”.

wych, które były dla nich korzystniejsze. Zostały one pozbawione możliwości podjęcia jakichkolwiek działań w odpowiedzi na wprowadzoną zmianę, mimo że w momencie podejmowania decyzji o przejściu na wcześniejszą emeryturę nie wiedziały, że decyzja ta będzie miała wpływ na wysokość należnego świadczenia w przyszłości.

Zgodność art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej z Konstytucją RP, w zakresie w jakim dotyczy kobiet urodzonych 1953 r., była badana przez Trybunał Konstytucyjny, który orzekł jednogłośnie, że art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej w zakresie, w jakim dotyczy urodzonych w 1953 r. kobiet, które przed 1 stycznia 2013 r. nabyły prawo do emerytury na podstawie art. 46 tej ustawy, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji RP¹⁷. Wyrok ten był zgodny ze stanowiskiem większości uczestników tego postępowania i oczekiwaniami społecznymi, choć pojawiają się również zastrzeżenia co do jego słuszności¹⁸.

Stwierdzenie niekonstytucyjności tego przepisu na tle realizacji wskazań Trybunału Konstytucyjnego zawartych w przedmiotowym orzeczeniu rodziło wiele komplikacji w przywróceniu stanu zgodnego z Konstytucją RP, w szczególności w zakresie możliwości przeliczenia emerytury powszechnej kobiet z rocznika 1953 r.¹⁹ 10 lipca 2020 r. weszła w życie nowelizacja ustawy emerytalnej, której celem jest realizacja orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z 6 marca 2019 r., P 20/16²⁰. Dodane do ustawy przepisy dają możliwość ubezpieczonym urodzonym w roku 1953, pobierającym wcześniejszą emeryturę wystąpienia o ustalenie prawa do emerytury powszechnej bez zastosowania mechanizmu pomniejszania podstawy jej obliczenia o sumę kwot pobranych emerytur wcześniejszych²¹. Tym samym większość wątpliwości co do zgodności omawianych regulacji z Konstytucją RP zostało wyeliminowanych²².

¹⁷ Zob. wyrok TK z 6 marca 2019 r., P 20/16, LEX nr 2627587.

¹⁸ Zob. I. Jędrasik-Jankowska, [w:] *Komentarz do ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych*, [w:] eadem, *Prawo do emerytury z ubezpieczenia i zabezpieczenia społecznego. Komentarz do ustaw z orzecznictwem*, wyd. 2, Warszawa 2019, komentarz do art. 25

¹⁹ Zob. B. Augustyńska, *Przeliczenie emerytury powszechnej kobiet z rocznika 1953 r.*, „Monitor Prawa Pracy” 2020, nr 5, s. 24.

²⁰ Ustawa z dnia 19 czerwca 2020 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. poz. 1222).

²¹ Zob. art. 194i oraz art. 194j ustawy emerytalnej.

²² 14 września 2020 r. wpłynął do Sejmu senacki projekt ustawy o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (druk nr 647), umożliwiający przeliczenie emerytury powszechnej bez zastosowania mechanizmu pomniejszania podstawy jej obliczenia o sumę kwot pobranych emerytur wcześniejszych ubezpieczonym, innym niż urodzeni w 1953 r., którzy prawo do emerytury przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego mieli ustalone na podstawie wniosku złożonego przed 1 stycznia 2013 r., a warunki do nabycia prawa do emerytury powszechnej spełnili po 31 grudnia 2012 r., w którym wskazywano, że poza kobietami urodzonymi w roku 1953 problem ten dotyczył też innych roczników mężczyzn, odchodzących na wcześniejsze emerytury „branżowe”. Projekt ten został negatywnie zaopiniowany przez Radę Ministrów (stanowisko Rady Ministrów z 28 grudnia 2020 r., znak: DSP.WPP.140.98.2020.ML), <https://www.sejm.gov.pl>.

Trzecią grupą emerytów, dla których znajdzie zastosowanie art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, będą kobiety urodzone w latach 1949–1952, które nabyły i zrealizowały prawo do wcześniejszej emerytury przed 1 stycznia 2013 r. oraz nabyły przed tą datą prawo do emerytury w wieku powszechnym, ale prawa tego nie zrealizowały, gdyż nie złożyły w tej sprawie stosownego wniosku w organie rentowym²³. Kategorią tych emerytów, w kontekście stosowania do nich przewidzianego w art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej mechanizmu pomniejszania podstawy wymiaru emerytury przyznawanej po osiągnięciu wymaganego wieku emerytalnego o sumę kwot pobranych przez ubezpieczonego wcześniejszych emerytur, również zajmował się Trybunał Konstytucyjny oraz Sąd Najwyższy.

Orzecznictwo sądów powszechnych i Sądu Najwyższego

W orzecznictwie sądów powszechnych na tle zastosowania przepisu art. 25 ust. 1 b ustawy emerytalnej w stosunku do kobiet z roczników 1949–1952 wykształtowały się trzy linie orzecznicze.

Według pierwszej z nich, wprawdzie art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej stanowi, że prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do jego nabycia, jednak nabycie prawa nie przesądza o możliwości jego realizacji, gdyż zgodnie z art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej świadczenia wypłaca się nie wcześniej niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu. W konsekwencji ochronie konstytucyjnej podlega jedynie samo nabyte a niezrealizowane prawo do emerytury (obejmujące warunki nabycia tego prawa: wiek, staż itp.) od momentu jego nabycia z mocy prawa, natomiast prawo do emerytury w określonej wysokości powstaje dopiero w momencie ustalenia tej wysokości w związku ze złożeniem przez osobę uprawnioną stosownego wniosku²⁴. Wniosek uprawnionego stanowi warunek *sine qua non* dopełnienia, urzeczywistnienia i konkretyzacji emerytury, a jego rozpoznanie następuje według stanu prawnego obowiązującego w dacie złożenia wniosku, o ile przepisy prawa nie stanowią inaczej²⁵. W konkluzji przyjmuje się według tej interpretacji, że

²³ W dalszej części, każdorazowo, gdy w artykule będzie mowa o kobietach z rocznika 1949–1952 (urodzonych w tych latach) będzie to dotyczyło tych kobiet, które nabyły i zrealizowały prawo do wcześniejszej emerytury przed 1 stycznia 2013 r. oraz nabyły przed tą datą prawo do emerytury w wieku powszechnym, ale prawa tego nie zrealizowały, gdyż nie złożyły w tej sprawie stosownego wniosku w organie rentowym

²⁴ Wyrok SN z 7 marca 2018 r., sygn. akt I UK 572/16, LEX nr 2486885.

²⁵ Uchwała SN z 19 października 2017 r., sygn. akt III UZP 6/17, LEX nr 2374973 oraz glosa aprobująca K. Antonów, *Obliczanie wysokości emerytury na podstawie art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w stosunku do ubezpieczonego, który miał ustalone prawo do emerytury przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę z art. 27 tej ustawy. Glosa do uchwały SN z dnia 19 października 2017 r., III UZP 6/17*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2019, nr 1, s. 5.

prawem nabytym jest samo prawo do emerytury po spełnieniu warunków ustawowych, a nie prawo do emerytury w określonej wysokości, w związku z tym wprowadzenie przepisu art. 25 ust.1 b z dniem 1 stycznia 2013 r. bez przepisów przejściowych nie narusza praw nabytych i przepis ten może być stosowany także wobec osób, które prawo do emerytury nabyły przed jego wejściem w życie, a wnioski złożyły później. Dodatkowo sądy wskazują na to, że w nowym systemie emerytalnym zdefiniowanej składki nie byłoby sprawiedliwe, aby osoby konsumujące część zgromadzonego kapitału przed nabyciem prawa do emerytury w wieku powszechnym z tytułu pobierania wcześniejszych emerytur miały ustaloną wysokość świadczenia w takiej wysokości, jak gdyby żadnych świadczeń wcześniej nie pobierały²⁶.

W odmiennej linii orzeczniczej sądy przyjmowały, że prawo do emerytury nabywane jest po spełnieniu wszystkich przesłanek przewidzianych przepisami ustawy, *ex lege*, zgodnie z treścią przepisu art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej, a nie na mocy decyzji organu rentowego, zatem uprawnień ubezpieczonych nie powinno się definiować według przepisów obowiązujących w dacie złożenia wniosku o wypłatę świadczenia, gdyż nabyli je wcześniej z chwilą ziszczenia się przesłanek, a decyzja organu rentowego ustalająca wysokość emerytury ma charakter deklaratoryjny²⁷. Na deklaratoryjny charakter decyzji organu rentowego oraz nabywanie uprawnień z ustawy *ex lege* zwracał również uwagę Sąd Najwyższy we wcześniejszych swoich orzeczeniach, wskazując, że w judykaturze funkcjonują dwa odrębne pojęcia: prawo do świadczenia oraz prawo do jego pobierania, przy czym prawo do świadczenia z ubezpieczenia społecznego powstaje *ex lege* z momentem spełnienia warunków, z którymi przepisy prawa wiążą jego powstanie²⁸.

Dodatkowo pojawiła się jeszcze trzecia linia orzecznicza w kwestii wykładni wskazanych przepisów ustawy emerytalnej, zgodnie z którą przepis art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej należy stosować od jego wejścia w życie, tj. od 1 stycznia 2013 r., jednak negatywne skutki działania tego przepisu nie powinny sięgać wstecz. Oznacza to, że przy wyliczaniu emerytury przyznanej na podstawie art. 24 ustawy emerytalnej z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego można odliczyć kwoty wcześniejszej emerytury pobrane dopiero od 1 stycznia 2013 r.²⁹

²⁶ Zob. m.in. wyrok SA w Białymstoku z 17 maja 2017 r., sygn. akt III AUa 1132/16, LEX nr 2347798; wyrok SA w Łodzi z 25 lipca 2017r. sygn. akt III AUa 1066/16, LEX nr 2381369; wyrok SA w Katowicach z 13 grudnia 2018 r., sygn. akt III AUa 1214/18, LEX nr 2620914.

²⁷ Zob. m.in. wyrok SA w Warszawie z 8 września 2017 r. sygn. akt III AUa 483/16, LEX nr 2436628; wyrok SA w Białymstoku z 31 sierpnia 2016 r. sygn. akt III AUa 190/16, LEX nr 2115460; wyrok SA w Szczecinie z 8 grudnia 2015 r., sygn. akt III AU a 970/14, LEX nr 2006042.

²⁸ Zob. uchwała SN z 20 grudnia 2000 r., sygn. akt III ZP 29/00, LEX nr 44280

²⁹ Wyroki SA w Lublinie z: 16 marca 2017 r., sygn. akt III AUa 997/16, LEX nr 2257009; 17 maja 2017 r., sygn. akt III AUa 1034/16, LEX nr 2302287; 11 października 2017 r., sygn. akt III AUa 170/17, LEX nr 2390619.

Pojawiające się wątpliwości w zakresie sposobu interpretacji i zastosowania art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej zostały zasadniczo zostały rozstrzygnięte w uchwale Sądu Najwyższego z 28 listopada 2019 r., III UZP 5/19, w której SN uznał, że przepis art. 25 ust. 1b ma zastosowanie do urodzonej w 1952 r. ubezpieczonej, która od 2008 r. pobierała wcześniejszą emeryturę, warunki uprawniające do przyznania emerytury z powszechnego wieku emerytalnego spełniła w 2012 r., a wniosek o przyznanie jej prawa do emerytury z powszechnego wieku emerytalnego złożyła w 2016 r.³⁰ Tym samym Sąd Najwyższy przyjął za właściwą pierwszą z prezentowanych linii orzeczniczych.

Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego

Trybunał Konstytucyjny zasadniczo tylko raz zajmował się kwestią zgodności wprowadzonych rozwiązań dotyczących zastosowania mechanizmu pomniejszenia podstawy obliczenia emerytury o sumę kwot pobranych emerytur wcześniejszych do kobiet urodzonych w latach 1949–1952 z art. 2 i art. 32 Konstytucji RP w kontekście wywodzonej z art. 2 Konstytucji RP zasady zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz z art. 32 ust. 1 Konstytucji³¹. Nastąpiło to na skutek pytania prawnego skierowanego przez Sąd Okręgowy w Szczecinie³².

Postępowanie w tej sprawie zostało umorzone ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku³³. Trybunał Konstytucyjny uznał bowiem, że w sprawie nie została spełniona przesłanka funkcjonalna pytania prawnego, ponieważ wątpliwości konstytucyjne może usunąć sam sąd, stosując znane nauce prawa reguły interpretacyjne i kolizyjne, w szczególności dokonując wykładni zgodnej z Konstytucją RP. U podstaw takiego stanowiska stało założenie Trybunału Konstytucyjnego, poparte analizą dotychczasowego orzecz-

³⁰ Analogiczne stanowisko Sąd Najwyższy zaprezentował już w uchwale z 19 października 2017 r., sygn. akt III UZP 6/17 na gruncie sprawy dotyczącej ustalenia wysokości emerytury na podstawie art. 26 ustawy emerytalnej osobie urodzonej 29 listopada 1947 r., która pobierała emeryturę wcześniejszą, warunki do uzyskania prawa do emerytury w wieku powszechnym z art. 27 ustawy emerytalnej spełniła w dniu 29 listopada 2007 r., ale wniosek o jej przyznanie złożyła 25 stycznia 2016 r., tj. po wejściu w życie (1 maja 2015 r.) przepisu art. 55a ust. 2 ustawy emerytalnej nakazującego – w razie pobrania przez ubezpieczonego emerytury wcześniejszej, pomniejszenie podstawy obliczenia emerytury o kwoty pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne.

³¹ W orzeczeniu z 7 maja 2014 r., sygn. akt K 43/12 TK orzekł, że art. 1 ustawy nowelizującej jest zgodny z wyrażoną w art. 2 Konstytucji RP zasadą poprawnej legislacji, a zatem przyjął odmienny wzorzec kontroli, natomiast orzeczenie z 6 marca 2019 r., sygn. akt P 20/16 dotyczyło wyłącznie zgodności z Konstytucją RP omawianych regulacji w zakresie, w jakim dotyczą one urodzonych w 1953 r. kobiet.

³² Postanowienie SO w Szczecinie z 18 lutego 2014 r.

³³ Postanowienie TK z 3 listopada 2015 r., sygn. akt P 11/14.

nictwa Sądu Najwyższego³⁴, że ustawa emerytalna wprost rozróżnia moment powstania prawa do emerytury i moment wypłaty świadczenia³⁵. W konsekwencji, w ocenie Trybunału Konstytucyjnego, ustalenie prawa do świadczenia emerytalnego następuje na podstawie stanu prawnego obowiązującego w dniu spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa, a zmiany w przepisach ograniczające dotychczasowe uprawnienia czy też wprowadzające dodatkowe warunki nabycia prawa nie mają wpływu na istnienie prawa nabytego (powstałego) przed tymi zmianami, niezależnie od tego, kiedy został złożony wniosek o świadczenie (jego realizację).

Sytuacja kobiet urodzonych w latach 1949–1952

Sądy powszechne w wielu orzeczeniach nie dokonywały prokonstytucyjnej wykładni omawianych przepisów zaprezentowanej przez Trybunał Konstytucyjny, wskazując, że postanowienie o umorzeniu postępowania³⁶ nie ma mocy wiążącej³⁷.

Jak już wcześniej wskazano, rozbieżności w orzecznictwie, w tym w orzecznictwie samego Sądu Najwyższego, zostały usunięte uchwałą 7 sędziów Sądu Najwyższego³⁸. Wprawdzie nie postanowiono o nadaniu tej uchwale mocy zasady prawnej, lecz w praktyce, nawet jeżeli któryś z sądów powszechnych orzeka zgodnie z wykładnią prezentowaną przez Trybunał Konstytucyjny, kwestionując tym samym stanowisko Sądu Najwyższego przyjęte w uchwale III UZP 6/17, wyrok taki zostaje zmieniony na niekorzyść ubezpieczonych w toku kontroli instancyjnej³⁹.

Sąd Najwyższy, odnosząc się w uchwale III UZP 6/17 do sytuacji kobiet z roczników 1949–1952, wywiódł, że „kobiety urodzone w 1952 r. (choćby nawet

³⁴ Zob. cyt. wyroki SN z 4 listopada 2014 r., sygn. akt I UK 100/14, LEX nr 1567460, 4 września 2014 r., sygn. akt I UK 19/14, LEX nr 1511131, uchwała SN z 20 grudnia 2000 r.

³⁵ Art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej, zamieszczony w jej dziale VIII „Zasady ustalania świadczeń” w rozdziale 1 „Powstanie i ustanie prawa do świadczeń”, stanowi, iż prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa (z zastrzeżeniem ust. 2, nieistotnego z punktu widzenia niniejszych rozważań).

Z kolei art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej, zamieszczony w dziale IX „Postępowanie w sprawach świadczeń i wypłata świadczeń” rozdziale 3 „Ogólne zasady wypłaty świadczeń”, stanowi, że świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu.

³⁶ Cyt. postanowienie TK z 3 listopada 2015 r.

³⁷ Szerzej na ten temat D. Lis-Staranowicz, J. Wojciechowicz, *Stosowanie Konstytucji RP przez sądy na przykładzie art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2018, t. XL, s. 77–84.

³⁸ Uchwała SN z 19 października 2017 r.

³⁹ Zob. m.in. wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 30.09.2020 r., sygn. akt III AUa 75/20, LEX nr 3102313, wyrok SN z 17 grudnia 2019 r., sygn. akt III UK 382/18, LEX nr 3011971.

urodziły się 31.12.1952 r.) – przy sześciomiesięcznej *vacatio legis*⁴⁰ – miały, po pierwsze, czas na podjęcie decyzji zapobiegającej niekorzystnym skutkom nowelizacji oraz, po drugie, możliwość zrealizowania prawa na starych zasadach (bez potrąceń). Z tego powodu nie można twierdzić, że przyrzeczenia złożone tym osobom przed zmianą przepisów pozostały bez pokrycia albo że wycofanie się państwa z dotychczasowych uregulowań miało nagły charakter. (...) ustawodawca, umożliwiając kobietom z roczników 1949–52 realizację świadczenia na dotychczasowych zasadach, uczynił zadość zasadzie lojalności, a wobec nieuzasadnionego aksjologicznie dynamicznego przyrostu emerytury powszechnej mógł *ex nunc* dokonać dezaktywacji owego emerytalnego *perpetuum mobile*”. Sąd Najwyższy odwołał się również do wyroku Trybunału Konstytucyjnego, P 20/16 wskazując, że niekonstytucyjność rozstrzygnięć względem rocznika 1953 skonkludowano w nim stwierdzeniem, że kobiety te nie miały możliwości, by zmienić konsekwencje decyzji podjętych w 2008 r. Tymczasem kobiety urodzone w latach 1949–1952 miały możliwość zmiany konsekwencji podjętych decyzji, zatem ich sytuacja się znacząco różni.

Stanowisko to zostało powtórzone w uzasadnieniu projektu ustawy o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w celu realizacji orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z 6 marca 2019 r., P 20/16⁴¹. Ostatecznie znowelizowane po wyroku Trybunału Konstytucyjnego przepisy ustawy emerytalnej objęły wyłącznie kobiety z rocznika 1953 i tylko im umożliwiły uzyskanie prawa do emerytury powszechnej bez zastosowania mechanizmu pomniejszania podstawy jej obliczenia o sumę kwot pobranych emerytur wcześniejszych.

Skarga do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Wydaje się, że w świetle zaprezentowanego powyżej stanowiska Sądu Najwyższego jedynym środkiem ochrony prawnej dla kobiet z roczników 1949–1952, który może okazać się skuteczny, jest złożenie skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu⁴². Uprawnioną do złożenia takiej skargi jest każda osoba, która uważa, że stała się ofiarą naruszenia przez państwo praw zawartych w Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności lub zawartych w protokołach tejże Konwencji⁴³. Warunkiem wniesienia skargi jest zachowanie 6-miesięcznego terminu od daty podjęcia ostatecznego orzeczenia wydanego w normalnym procesie wykorzystania kra-

⁴⁰ Przepis art. 25 ust. 1b wszedł w życie 1 stycznia 2013 r., zgodnie z art. 22 ustawy nowelizującej, a został opublikowany w Dzienniku Ustaw 6 czerwca 2012 r.

⁴¹ Druk sejmowy nr 418 (IX kadencja), 16 czerwca 2018 r., s. 3 i 5.

⁴² Dalej jako Trybunał.

⁴³ Zob. art. 34 Konwencji.

jowych środków prawnych, które są w okolicznościach sprawy normalne i skuteczne⁴⁴, przy czym wymóg wykorzystania środków odwoławczych nie zostanie spełniony, jeżeli skarżący popełni przy jego wnoszeniu błąd proceduralny, pociągający za sobą skutek w postaci jego odrzucenia przez organ krajowy⁴⁵.

Z uwagi na fakt, że kierowane w skardze do Trybunału zarzuty muszą dotyczyć wyłącznie praw gwarantowanych Konwencją, nie będą tu adekwatne wcześniej formułowane zarzuty odnośnie naruszenia Konstytucji RP, choć do tychczas prezentowana argumentacja może znaleźć zastosowanie również w postępowaniu przed Trybunałem. W stosowaniu regulacji art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej do kobiet urodzonych w latach 1949–1952, a w konsekwencji pomniejszaniu podstawy wymiaru ich emerytury można upatrywać naruszenia art. 1 Protokołu nr 1 Konwencji⁴⁶ oraz art. 14 Konwencji⁴⁷ w powiązaniu z art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji.

Przed wszystkim zasady, które mają na ogół zastosowanie w sprawach dotyczących art. 1 Protokołu, mają takie samo znaczenie w przypadku świadczeń socjalnych oraz społecznych⁴⁸. Zakres przedmiotowy art. 1 Protokołu nr 1 Konwencji obejmuje własność (w znaczeniu technicznoprawnym) i wszelkie inne prawa/interesy/roszczenia majątkowe⁴⁹. Konstrukcja ta odpowiada terminologii przyjętej w art. 64 Konstytucji RP, jednakże w sensie merytorycznym jest od niej szersza, gdy się przyjmie, że pojęciu własności użytemu w tym przepisie nie można przypisywać szerokiego zakresu i charakteru i utożsamiać z całokształtem praw majątkowych⁵⁰. W konsekwencji, konwencyjne pojęcie

⁴⁴ Por. art. 35 Konwencji.

⁴⁵ Por. M. Romańska (red.), *Pozainstancyjne środki ochrony prawnej*, Warszawa 2012, część III, Rozdział 6.3.

⁴⁶ Protokół nr 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzony w Paryżu 20 marca 1952 r. (Dz.U. z 2013 r., Nr 36, poz. 175), który wszedł w życie 10 października 1994 r. (dalej jako Protokół). Zgodnie z art. 1 Protokołu, „każda osoba fizyczna i prawna ma prawo do poszanowania swego mienia. Nikt nie może być pozbawiony swojej własności, chyba że w interesie publicznym i na warunkach przewidzianych przez ustawę oraz zgodnie z ogólnymi zasadami prawa międzynarodowego. Powyższe postanowienia nie będą jednak w żaden sposób naruszać prawa państwa do stosowania takich ustaw, jakie uzna za konieczne do uregulowania sposobu korzystania z własności zgodnie z interesem powszechnym lub w celu zabezpieczenia uiszczania podatków bądź innych należności lub kar pieniężnych”.

⁴⁷ Zgodnie z art. 14 Konwencji, korzystanie z praw i wolności wymienionych w niniejszej konwencji powinno być zapewnione bez dyskryminacji wynikającej z takich powodów, jak płeć, rasa, kolor skóry, język, religia, przekonania polityczne i inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie bądź z jakichkolwiek innych przyczyn.

⁴⁸ Zob. sprawa *Moskal v. Polska*, wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 15 marca 2009 r., 10373/05, LEX nr 514351.

⁴⁹ Zob. L. Garlicki, P. Hofmański, A. Wróbel, *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Komentarz do artykułów 19–59 oraz Protokołów dodatkowych. Tom II. Komentarz*, Warszawa 2010, komentarz do art. 2 pkt 4.

⁵⁰ Zob. wyrok TK z 12 stycznia 2000 r., P 11/98, OTK 2000, nr 1, poz. 3, za L. Garlicki, P. Hofmański, A. Wróbel, op. cit.

własności/mienia jest bliższe pojęciu prawa własności użytemu w art. 21 Konstytucji RP⁵¹.

W takim rozumieniu własności jako dobra chronionego w art. 1 Protokołu nr 1 Konwencji pozbawienie kobiet z roczników 1949–1952 części należnej im emerytury w wieku powszechnym może zostać uznane za naruszenie zasady ochrony praw nabytych.

Jak się wskazuje w orzecznictwie Trybunału, art. 1 Protokołu wymaga, aby pozbawienie własności dla celów wskazanych w jego zdaniu drugim było w interesie publicznym i odbywało się w uzasadnionym celu przy użyciu właściwych środków proporcjonalnych do zamierzonego celu⁵². O ile zatem motywy działalności ustawodawcy dotyczące osiągnięcia równowagi między interesem prywatnym emeryta a interesem publicznym poprzez uwzględnienie „konsumpcji” składek przez emeryta pobierającego emeryturę wcześniejszą⁵³ mogą zasługiwać na uwzględnienie i wprowadzenie takiej regulacji było uprawnieniem ustawodawcy, to już rozciąganie jej skutków prawnych wstecz do stonków prawnych powstałych przed dniem wejścia w życie nowych przepisów jest sprzeczne z zasadą *lex retro non agit* i może przesądzać o naruszeniu prawa własności. Zmiana zasad obliczania należnej emerytury ubezpieczonym, które nabyły prawo do emerytury powszechnej przed 1 stycznia 2013 r. budzi uzasadnione wątpliwości, bowiem zgodnie z jednym z dwóch dominujących poglądów w orzecznictwie, z dniem nabycia przez nie prawa do emerytury w wieku powszechnym, zostało wygenerowane ich prawo własności do emerytury ustalonej w kwocie bez potrącania kwot pobranych wcześniej emerytur, czego potwierdzeniem jest przepis art. 100 ust.1 ustawy emerytalnej.

Dodatkowo podkreślić należy, że trudno doszukać się rozsądnego związku pomiędzy dokonaną ingerencją w prawo ubezpieczonych kobiet urodzonych w latach 1949–1952, a mającym zostać osiągniętym interesem publicznym. Zastosowany środek mógł wprawdzie zostać uznany za przynoszący korzyść finansową dla Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ale wyłącznie dla osób, które decydując się na pobieranie wcześniejszej emerytury znały zasady określone w art 25 ust. 1b ustawy emerytalnej. Kobiety z rocznika 1949–1952 miały natomiast obiektywną możliwość złożenia wniosku o ustalenie emerytury przed 1 stycznia 2013 r. i wówczas otrzymałaby emeryturę na poprzednich zasadach, tj. bez potrącania kwoty bazowej o pobrane emerytury wcześniejsze. Ewentualne korzyści finansowe Funduszu Ubezpieczeń Społecznych są zatem raczej przypadkowe, będące skutkiem braku wiedzy ubezpieczonych co do negatywnych konsekwencji niezłożenia przez nich wniosków o emeryturę w ter-

⁵¹ Ibidem.

⁵² Zob. m.in. wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 15 września 2009 r.

⁵³ Por. stanowisko Sejmu RP z 19 marca 2015 r. w sprawie P 11/14, BAS-WPTK-834/14, s. 17–18, <https://ipo.trybunal.gov.pl/ipo/view/sprawa.xhtml?&pokaz=dokumenty&sygnatura=P%2011/14> (data dostępu: 15.02.2021).

minie, tj. do końca 2012 r., a także ich działania w zaufaniu do organów państwa polskiego, iż działa ono z poszanowaniem zasady ochrony praw nabytych oraz niedziałania prawa wstecz. W innym wypadku należałoby te regulacje potraktować jako swoistą „pułapkę” zastawioną na emerytów.

Naruszenie art. 14 Konwencji polega na zróżnicowaniu sytuacji ubezpieczonych w stosunku do sytuacji innych kobiet urodzonych w latach 1949–1952, które – o ile stosowny wniosek o emeryturę złożyły przed 1 stycznia 2013 r. – otrzymały emerytury w pełnej wysokości, bez pomniejszenia podstawy obliczenia emerytury nabytej w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego o sumę wcześniej pobranych emerytur wcześniejszych, mimo że również pobierały wcześniejsze emerytury.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału, dyskryminacja oznacza różne traktowanie osób znajdujących się w istotnym zakresie w podobnej sytuacji przy braku obiektywnego i rozsądnego uzasadnienia takiego zróżnicowania⁵⁴. „Brak obiektywnego i rozsądnego uzasadnienia” oznacza, że przedmiotowe rozróżnienie nie posiada „uprawnionego celu” bądź że nie istnieje „rozsądny stosunek proporcjonalności między zastosowanymi środkami a zamierzonym celem”⁵⁵.

W stosunku do kobiet z roczników 1949–1952 brak jest obiektywnego i rozsądnego uzasadnienia różnego traktowania osób, które znajdowały się w analogicznej sytuacji faktycznej i prawnej, bowiem pobierały wcześniejszą emeryturę i nabyły prawo do emerytury powszechnej przed dniem wejścia w życie art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej. Za takie obiektywne kryterium nie powinna zostać bowiem uznana wyłącznie data złożenia wniosku do organu rentowego.

W kontekście powoływanych powyżej poglądów Sądu Najwyższego w zakresie 6-miesięcznego *vacatio legis* wprowadzanych regulacji i możliwości podjęcia decyzji zapobiegającej niekorzystnym skutkom nowelizacji i zrealizowania prawa na starych zasadach wydaje się, że możliwość ta była co najwyżej hipotetyczna. Osoby pobierające emerytury wcześniejsze nie zostały bezpośrednio poinformowane o zmianie przepisów prawa w powyższym zakresie, kwestia ta nie była również szczególnie nagłaśniana w ogólnopolskich mediach, przez co mogłaby dojść do jak najszerzego kręgu odbiorców⁵⁶. Pozyskanie

⁵⁴ Zob. sprawa *Diaz v. Hiszpania*, wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 8 grudnia 2009 r., 49151/07, LEX nr 534880.

⁵⁵ Zob. sprawa *D.H. i inni v. Republika Czeska*, wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka Wielka Izba z 13 listopada 2007 r., 57325/00, LEX nr 318709.

⁵⁶ Zakład Ubezpieczeń Społecznych opublikował na swojej stronie internetowej materiał informacyjny o zmianach w przepisach emerytalnych, mających nastąpić od 1 stycznia 2013 r. Informacje o nowych regulacjach były także opublikowane w miesięczniku „ZUS dla Ciebie” oraz przekazywane podczas organizowanych przez ZUS Dni Seniora oraz Dni Ubezpieczonego, a także za pośrednictwem lokalnych mediów (por. odpowiedź na interpelację nr 3236 w sprawie odmowy korzystnego przeliczania emerytur, <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=09CF63C1> (data dostępu: 4.03.2021)).

wiedzy o wejściu w życie przepisów nowelizujących ustawę emerytalną z publikatora czy specjalistycznej prasy, a następnie dokonanie ich interpretacji przez przeciętnego człowieka jest zatem obiektywnie możliwe, ale w praktyce niewykonalne. Co więcej, interpretacja tych przepisów nie jest jednoznaczna do dzisiaj, zatem kobiety urodzone w latach 1949–1952 miały prawo pozostać w usprawiedliwionym przekonaniu, że zmiana przepisów ich nie dotyczy, bowiem prawo nie działa wstecz, a one nabyły prawo do emerytury powszechnej przed nowelizacją.

Podsumowanie

Po dokonaniu analizy aktualnego orzecznictwa sądów i Trybunału Konstytucyjnego można postawić tezę, że kwestia stosowania mechanizmu pomniejszania podstawy obliczania emerytury powszechnej o sumę kwot pobranych emerytur wcześniejszych wobec kobiet z roczników 1949–1952 przez organy rentowe, a następnie sądy polskie jest przesądzona. Dostrzegalne są jednak argumenty, które pozwalałyby na postawienie zarzutów naruszenia wymienionych postanowień Konwencji oraz Protokołu nr 1 przy okazji składania skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Aktualnie brak jest powszechnej informacji, aby skargi na Polskę zostały w tego typu sprawach złożone i uznane za dopuszczalne, lecz biorąc pod uwagę liczbę tego typu sporów zawisłych przed sądami, kontrowersyjność przyjętych rozwiązań oraz rozbieżne stanowisko Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego co do stanu prawnego, na podstawie którego powinno nastąpić ustalenie prawa do świadczenia emerytalnego dla kobiet z roczników 1949–1952, wydaje się, że jest to tylko kwestią czasu, a skarżący nie pozostają w sporze z państwem polskim na straconej pozycji.

Rozwiązaniem tej sytuacji mogłaby być nowelizacja kontrowersyjnych przepisów i umożliwienie uzyskania prawa do emerytury powszechnej, bez zastosowania mechanizmu pomniejszania podstawy jej obliczenia o sumę kwot pobranych emerytur wcześniejszych również kobietom urodzonym w latach 1949–1952.

Wykaz literatury

Antonów K., *Obliczanie wysokości emerytury na podstawie art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w stosunku do ubezpieczonego, który miał ustalone prawo do emerytury przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę z art. 27 tej ustawy. Głosa do uchwały SN z dnia 19 października 2017 r., III UZP 6/17, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2019, nr 1.*

- Antonów K. (red.), *Emerytury i renty z FUS. Emerytury pomostowe. Okresowe emerytury kapitałowe. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2014.
- Augustyńska B., *Przeliczenie emerytury powszechnej kobiet z rocznika 1953 r.*, „Monitor Prawa Pracy” 2020, nr 5.
- Dzienisiuk D., *Zmniejszenie podstawy obliczenia emerytury o kwotę wcześniej pobranych emerytur – uwagi o art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej*, „Ubezpieczenia Społeczne. Teoria i Praktyka” 2016, nr 3.
- Garlicki L., Hofmański P., Wróbel A., *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Komentarz do artykułów 19–59 oraz Protokołów dodatkowych. Tom II. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2010.
- Gudowska G., Ślebzak K. (red.), *Emerytury i renty z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Komentarz*, Warszawa 2013.
- Jędrasik-Jankowska I., *Prawo do emerytury z ubezpieczenia i zabezpieczenia społecznego. Komentarz do ustaw z orzecznictwem*, wyd. 2, Wolters Kluwer, Warszawa 2019.
- Lis-Staranowicz D., Wojciechowicz J., *Stosowanie Konstytucji RP przez sądy na przykładzie art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2018, t. XL.
- Pysiak A., *Problem konstytucyjności skonsumowanego kapitału początkowego wcześniejszych emerytek urodzonych w latach 1949–1952*, „Studia z Zakresu Prawa Pracy i Polityki Społecznej” 2014.
- Romańska M. (red.), *Pozainstancyjne środki ochrony prawnej*, C.H. Beck, Warszawa 2012.
- Ślebzak K., *Niektóre uwagi na tle zmian w prawie emerytalnym wprowadzonych ustawą z dnia 11 maja 2012 r.*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2012, nr 7.

Summary

Reduction of the pension assessment basis of women born in 1949–1952 receiving early retirement pension

Key words: social insurance, pension entitlement, early retirement pension, reduction of the pension assessment basis, women born in 1949–1952.

On 1 January 2013, the provision of Article 25 section 1b of the Pension Benefits from the Social Insurance Fund Act entered into force. This provision provides for the reduction of the amount of the pension awarded upon reaching the required retirement age by the sum of the amounts received by the insured person within the framework of early retirement pensions. This article presents the problem of applying the above regulations to women born in 1949–1952, who received early retirement pension and acquired the right to retirement pension at the universal retirement age before 1 January 2013, but submitted the application for establishing the eligibility to retirement pension after that date. The aim of the article is to analyse the existing jurisprudence of the Supreme Court and the Constitutional Tribunal on this issue. These regulations are also assessed for their compliance with the provisions of the European

Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. It shows that the issue of applying the mechanism of reducing the basis for calculating the general retirement pension by the sum of the amounts received within the framework of early retirement pensions to women born in 1949–1952 by social security organ and then by Polish courts is decided, but this group of insured persons still has a chance to pursue their rights in the European Court of Human Rights in Strasbourg.